

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XIII. Rempubicam erga bene meritos debere esse gratam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

post violata prima fœdera, nouum percutitur, non licet id violare, quia prima violata fuerunt.

CAPVT VIII.

Rempublicam erga bene meritos debere esse gratam.

§. 1. FIDELI gratitudo affinis est, quemadmodum quoddam quali perfidia genus est, beneficiū non agnoscere, aut malefactis pensare. Magni animi est, gratum esse. Nam (vt dicitur) omnes stulti mali sunt: qui autem habet vitium vnum, habet omnia: omnes autem stulti & mali sunt, omnes ergo ingrati sunt. Quid ergo? non vndique humano generi conuiuium sit? non publica querela est, beneficia perisse, & paucissimos esse, qui de bene merentibus non inuicem pessime mereantur? Nec est quod hanc tantū nostram murmuratiōem putes, pro pessimo prauoque numerantium, quicquid citra recti formulam ceciderit. Ecce nescio, quæ, non ex philosophorum domo clam, sed ex medio conuentu, populus gentesque damnatur a vox mittitur:

Non hospes ab hospite tutus,
Non fœderis a genero, fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir coniugis, ille mariti.

Hoc iam amplius est, beneficia in scelus versa sunt: & sanguini eorum non parcitur, pro quibus sanguis fundendus est. Gladio ac venenis beneficia sequimur: ipsi patriæ manus asserre, & fuscibus suis illam premere, potentia ac dignitas est. Humili se, ac depresso loco putat stare, quisquis non supra Rempublicam steterit. Accepti ab illa exercitus, in ipsam conuertuntur, & imperatoria concio est. Pugnate contra coniuges, pugnate contra liberos, aras, focos, penates, armis incescite. Qui ne triumphaturi quidem, intrare urbem iniussu senatus deberitis, quibusque exercitum victorem reducentibus, curia extra muros perberetur: nam ciuibz cests, perfusi cruore cognato, urbem sub rectis intrare vexillis. Obmutescat inter militaria signa libertas, & ille victor, pacatorque gentium populus, remotis procul bellis, omni terrore compresso, intra muros obfessus, aquilas suas horreat. Ingratus est Coriolanus: sero & post sceleris penitentiam pius, posuit arma, sed in medio parricidio posuit. Ingratus Catilina, parum est illi capere patriam, nisi euerteret, nisi Allobrogū in illam cohortes immiserit, & trans Alpes accitus hostis, vetera & ingenta odia satiauerit, ac diu debitas inferias Gallicis hostis duces Romani persoluerint. Ingratus C. Marius, ad consulatum a Calpurnio perductus: qui nisi Cimbricis cadibus Romana funera aquauerit, nisi ciuibz exitiū, & trucidationis non tantum dederit signum, sed ipse signum fuerit, parum mutatam, ac repositam in priorem fortunam suam sentiet. Ingratus L. Sulla: qui patriam durioribus remediis, quam pericula erant, sanauit. qui cum à Prænestina arce, usque ad Collinam portam, per sanguinem humanum, incescisset, alia edidit in vrbe prelia, alias cades, legiones duas, quod crudele est, post victoriam, quod nefas, post fidem, in angulum congestas contrucidauit, & proscriptionem commentus est: Dignū magnū! vt qui ciuem Romanū occidisset, impunitatem, & penam, tantum non ciuitatē acciperet. Ingratus Cn. Pompeius: qui pro tribus consulatibus, pro triumphis tribus, pro tot honoribus, quos ex maxima parte immaturus inuaserat, hanc gratiam reipublicæ reddidit, vt in possessionem eius alios quoque, induceret, quasi potentia sua detractus inuidiam, si quod nulli licere debebat, pluribus licuisset: dum extraordinaria concupiscit imperia, dum provincias, vt eligat, distribuit, dum ita triumphis remp. diuidit, vt tamē in sua domo duas partes essent, eo redegit populum Rom. vt saluus esse non posset, nisi beneficio seruatus. Ingratus ipse Pompei hostis ac Victor, qui à Gallia Germaniāq. bellum in urbem circumegit, & ille plebicola, ille popularis, castra in circo Flamini posuit, propius quam Porſenæ fuerant. Temperauit quidem eius crudelitate, victoria, quod dicere solebat, præstitit: neminem occidit nisi armatum. Quid ergo est? Ceteri arma cruentius exercuerunt, satiati tamē aliquando abiecerunt: hic gladium cito condidit, nunquam posuit. Ingratus Antonius in dictatorem suum, quem iure casum pronuntiavit, interfectoresque eius in provincias, & imperia dimisit, patriam vero proſcriptione

nibus, incurſionibus, bellis laceratam, post tot mala, desinuit Patria eos ne Romanis quidem regibus: vt quæ Achais, Rhodiis, & plerisque crudelitatem vrribus claris ius integrū, libertatemque, cum immunitate reddidit, & dederat, ipsa tributum Spadonibus penderet. Desicet dies enu-ingratitumerantem ingratos, usque, in vltima patria exitia, AEquedinem, erga mensum erit, si percurrere capero, ipsa reſpublica quam ingrata bonos in- in optimis ac deuotissimos sibi fuerit: quamque, non minus saepe grata, peccauerit, quam in ipsam peccatum est. Camillum in exilium misit: Scipionem dimisit: exulauit post Catilinā Cicero, diruti eius penates, bona direpta, factum quicquid victor Catilina fecisset. Rutilius innocentia pretium tulit in Asia latere: Catoni populus Romanus præturam negauit, consulatū pernegauit. Ingrati publice sumus. Se quisque interroget: nemo non aliquem malos potest queritur ingratum. Atqui non potest fieri, vt omnes querantur, tiores populi, dum as- & cupidi oēs, & maligni omnes, & timidi omnes, illi in primis fligit bonos. qui videntur audaces. Adice, & ambicioſi omnes sunt, & impij omnes. Sed non est quod irascaris, ignosce illis: omnes insanunt. Nolo te ad incerta reuocare, vt dicam. Quam ingrata sit iuuentus, vide. Quis non patri suo supremum diem, vt innocens sit, optat? vt moderatus, expectat? vt pius, cogitet? Quotus quisque diem patri- vxoris optime mortem timet, vt non computet? Cui rogo litigatori defenſo, tam magni beneficii, vltra res proximas, memo- in annos. ria durauit?

Hoc in principes, & Respublicas saepe conuenit quorum inter alios non minimus est error, bene merentibus aut nullā, aut malā gratiam reddere. Quantum ea ex re detrimenti Respublica fecerit, & rei natura & hæc exempla docent. Nec mirum Rempublicam esse in bene meritos ciues ingratam, & in illam vicissim ingratos alios; quia Deo pro tot bonis nemo satis gratus est.

§. 2. Ingrati fuere in bene meritos Romani, vt qui Tarquinium Collatinum, nominis duntaxat odio in exilium pepulerunt, Valerium ob domū in Velia exstructā periclitari coegerunt, in Manlium, Camillū, Scipionem, Ciceronē vel crudeles, vel iniusti fuerunt. Nec minus Athenienses, barbara Ostracismi lege fuerunt omnium gentium ingratiſſimi. apud quos magna beneficia, certiores erat periculi, id adeo ex eo natum, quod cum multis, & graues sustinuiſſent tyrannos eos, quos ante claros, benefactores, populareſque habuerant, omnib. deinde ex æquo diffidere coeperunt. Lacedæmonii nihilo mitiores, Carthagenſes omniū crudeliſſimi fuerunt, ingratiſſimi que in duces suos.

§. 3. Late vero pater vitium ingratitudinis, adeo vt Italus quærat; an principes, an vero populus magis ingratus esse soleat? Malle eos esse mores, vt potius queri possit, vtrum populus, an principes magis grati esse soleant? Concludit ille ingratitudinem oriri ex avaritia, & ambitione, deinde suspicione, populum ex avaritia nunquam ingratum, propter suspensionem vero multo rariū, quod principes. Ego vero hæc nequaquam, velut prudenter dicta, approbare possum. Auarus n. populus frequenter pecuniæ cupiditate, viros fortes, seſeq. patriæ impendentes iusto honorario priuat. Athenienses in ipsis periculis, Philippo terrorem belli, & doli circumferente, non in theatro modo desidebant, sed pecuniam etiam naualem pro mercede theatra expendendam censebant, Romani Camillo dic dixerunt, quali pdam Veientem inique distribuisset, vnde in tantum virum tanta iniuria, nisi ex avaritia? Quantas cōcertationes Romæ leges Agrariæ excitant? quibus vectigalia, nerui Reipublicæ incidebantur? Ea tamen avaritia, non modo Imperatorum donatiua, & præmia exercituum abstulit, sed Remp. magis, quæ bella ipsa attriuit. Ingratus igitur ex avaritia est etiam populus. Eoque magis, quod in magna vnius ciuis placare meriti cōmoda, optimates haud facile contenti; quod n. vni extra ordinem datur collegis subducitur, ciues vero ingrati, acceptæ salutis, opes inuident suis seruatiōib. quibus vitā ab ipsis, opeſque acceperint.

Non

Viribus tendendum est, quas fecimus.

Quos Marius non reſalutasset, manuue dedisset, occidebantur.

Septem milia, alii octo. In ouilia coegit duas legiones.

Armati erant, quos Caesar tela caſa adduxit.

Patitur malos potestiores populi, dum asfligit bonos.

Filius ante diem patri- os inquit in annos.

Raro sine inuidia patriæ seruatur.

Vter magis ingratus populus an princeps?

Populus avaritia ingratus redditur.

Populus paucorum semper affectibus regitur, saepe pessimorum

Non solet quidem populus ingratus esse ex ambitione, quia magnorum facinorum, & praemiorum non solet esse competitor, quia tamen per paucos regitur, & velut animatur, eorum ambitione ducitur: solent autem populares, & Demagogi, claris viris inuidere, eorum laudibus obrectare, emulationes, & similitates exercere. Scipio navigat in Africam, & pericula subit, interim Catonem eius magnitudinem allatrantem, ingratus senatus, ingratus populus audit. Aliena igitur ambitione,

Vt nervus alienis mobile lignum Ducitur.

Maligna plebs est, & invida.

Pro ambitione vero, insitum habet invidentiae virus, quo adeo imbutur, ut optime meritis ferre nequeat, magisque doleat, viris magnis bene faciendi facultatem superesse, quam de beneficio gaudeat. Deinde non modo invidens, sed etiam malevolus est beneficiorum estimator populus. Cum enim singuli Rempublicam non admodum curent, nulla beneficia magni pendunt, nisi cum priuata illis commoda sunt adiuncta, & tamen cum illa obtinuerunt, plura expectant, aut aliis maiora data criminantur. Summa est autem ingratitudo, non agnoscere beneficium.

Suspiciosus est populus, ignorantiae veri.

Neque verum est, populo non esse multas suspicandi causas. Historia Atheniensis, Corinthia, Romana diuersum docet. De libertatis iniuriis suspicatur, de peculatu, de iudiciis, de omnibus rebus, qui plerumque reigestae feriem ignorat. At principes ut plurimum cum ipsis ratio soleat reddi, omnium cognitionem habent. Nusquam est populus moderatior, cultior, & magistratibus aptior, quam in liberis Imperii ciuitatibus, ante annos tamen centum, pleraque vires ex suspicionibus contra senatum infurxerunt, & nonnullae etiam sanguinem fuderunt. Hodie multa graui de senatoribus suspicantur, rationes postulat, ni maioris potentiae respectu quiescerent.

Minores principes facilius ingratii.

§. 4. Principum autem duplex est status, alii enim vnum habent principatum, vicinos hostes, aut amulos. Illi, si quem habeant clarum belli ducem, victoria & prouincialium fauoribus munitum, facile suspicantur, & formidant. Ratio est, quia pene principem exaquant, & si velint, aut hostibus tradent, aut ipsi succedent. Hi ex suspitione ingrati esse solent, saepe etiam cum sua clade mortem ducibus optare. Idque etiam eo magis, si opes suas exiles pro tanto nomine animaduertant. Alii sunt admodum potentes, habentque multas prouincias, gubernatores, vires, tales raro ex suspitione sunt ingrati, quia duces quamuis clarissimi longe a dominorum suorum magnitudine absunt. Itaque nec in talibus inuidia dominari solet. Deinde nunquam metus ex ducis perfidia probabilis oritur, quia nec vires illi, nec animus suppetit, ut vnus prouinciae tyrannide occupata, vniuersum regni corpus in se coarctet. Haec quamuis ita habeant, crebro tamen a populo, & principe hac in re peccatur. Gratitude vero amicos parat & Rempublicam seruat.

Plerique, ubi spes est, eo abores conserunt.

§. 5. Primo enim magni interest, Reipublicae bene meritis esse gratiam repositam. Princeps ingratus haud facile viros bonos, nunquam magnanimos retinebit. Si pro magnis laboribus cuiuscunque ciuis, ingratus es, non modo eum capitalem inimicum habiturus es, sed aliorum quoque industriam retundes, efficiesque, ut aliorum respectent, & quaerant ubi melius, & cum spe emolumenti, ponant beneficia. Nam reuera τὸ πρὸς ἀπρίαν ἀταξία ἐστὶν οἱ εὐλόγιοι, καὶ οἱ ἀπείροισι φέρει βαρύνει. Honorum cupidi, & prudentes, grauior ferunt, cum per contumeliam negliguntur. Ingentes calamitates induxerunt inhonorata magnatum gesta. Coriolanus ingratam patriam obsidione prelit, Carbo per Barbaros oppugnauit, Narses Longobardos

dos Iustiniano imposuit. Bonifacius Africae comes Wandalos adduxit. Qui enim post illustres suos labores, aditaque pericula, & fidem cum sanguine impensam, alienos principes, aut Reipublicae animos experiuntur, si viri fortes sunt, & dignitatis suae tenaces, fere aliquid moliantur, ut caueant (quod Octavianus dicebat) Ne tolli possint. Itaque militum sibi animos conciliant, cum vicinis, & aliquando hostibus conspirant, munitiones occupant, & contemptum sui vindicant. Quod in leuibus ambitio, hoc in aliis facit indignatio. Itaque ex principum, & rerum publicarum ingratitudine, multa & perniciosa tyrannides exorta sunt. Et profecto si non iusta causa est rebellionis ingratitudo principis, at in vulgus est speciosa, & laeso iniurias persequenti fauetur. Idque eo magis, quod turpe vitium est ingratitudo. Vere Herodianus. Καὶ τὰ μὲν αἰνὰ τῶν ἑργῶν αὐτῶν μνημονεύεται. Τὸ γὰρ ἀπιστεῖν ἀνιστεῖται. Ἰὰ δὲ χρεῖα, ἀμὰ τῇ ἀπολαύσει, καὶ τῷ πλεονεκτημῶνι συναίσθηται. Eorum quae grauius acciderunt, semper manet memoria, quicquid enim contristat, difficulter deletur. Beneficiorum vero memoria cum fructu consumitur.

Occupant scelus viri militares.

Iniuria clauis trabalius figitur.

Premunt eos, quorum labore sunt metu liberati, Ingratitudo fructumque laborum illis inuidet, postquam enim do saltem canunt filiae Ierusalem: Occidit Saul mille, & David decem millia, iam totius regni est salus ingrata, cum viri fortissimi laude conuincta. Dauidi igitur irascitur, laude ex cuius beneficiis omnia onerantur, cuius ultionem in quaestu ponebat. Deditur videri beneficio affectus, tanquam minor, & quod fauientium est, beneficium non ignoscit. Omnia beneficia subuertit, & solum meminit, quod postpositus est. Nec mirum moueri homines, cum beneficiorum nouas tabulas intuentur, rem ciuitatibus perniciosissimam, Deus ipse detestatur benefactorum obliuionem: vitam & libertatem populus Israeliticus debebat post Deum Moyse. Cerno, inquit Deus, quod populus iste dure ceruicis sit: Dimitte me viri, scatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam. Sed mirissimum mortalium, suae dignitatis oblitus, pro ingratis deprecatur: quod si alium principem durae illae ceruices fortitae essent, in ipso deserto cum spinis, & tribulis contriti iacuiscent. Ioas Zachariam Ioiadae filium cuius patri vitam, regnum, & pietatem vita, regnoque praestantior debet, e medio sustulit, adeo plus potuit vna non iusta offensio, quam datum regnum. Adeo nihil beneficio citius senescit. Inde magna clades in eam rempublicam fluxerunt. Augustus reddere populo imperium saepe cogitauit, sed cum exempla ingrati populi terruerunt. Legerat Africani superioris, qui Rempublicam restituerat victa Carthagine, in deserto oppido Epitaphium. Ingrata patria, ne ossa quidem mea habebis. Sciebat Africani fratrem Scipionem Asiaticum, postquam ex opulentissimo orbe patriam diuitiarum implexer, de peculatu reum ad carceres iussu duci. Occurrebat indigna mors minoris Africani, quae ultorem in foro non inuenit. versabatur in manibus oratio P. Lentuli, quae exprobrabat populo ingratitudinem, Deosque precabatur, ne vnam in patriam reuerteretur, atque in Sicilia obijt. Ciceronem etiam pulsum nouerat, & Pompeio leuem gratiam, Caesari etiam mortem illatam, ingratitudinis itaque metu sceptrum tenuit, & immanissimis tyrannis ut Roma seruiret, effecit. Multum illis populus Romanus debuit, quod de vindicta veteres non cogitarent, nam quid non potuissent viri illi, desiderium suorum temporum summi Imperatores, si ad hostes etiam non fortes accessissent? Quid potuerint, docuit Sertorius, docuerunt, qui insecuti sunt tyranni. Graeciae maximi viri fuerunt, Solon, Militades, Aristides, Themistocles, Alcibiades, Phocion, omnes illi ut narrare solebat Themistocles, Platanis fuerunt, sub

Beneficium memoriam delet vnum verbum.

Ingratitudo populi libertatem impedit.

Virorum fortium est in aduersis desiderium, in pace uero contemptum.

Tres bellua
feda Athe-
nis.

Xerxes in-
gratitudine
a se suos a-
lienat.

neque tu-
dei deus,
maxime
pater de-
regis.

Ingrato ne-
mo benefi-
cia confert.

Malorum
& ingrato-
rum turba,
beneficen-
tiam tollere
non debet.

sub quas tempestate saeuiente populus refugiebat, caelo sereno
eas deiebat. Et quanquam nemo iniurias vltus est, si
tamen Themistocles fundere patriae sanguinem, quā
taurinum cruorem haurire maluisset, tres Athenarum
fedas beluas, noctuam, Draconem, populum
inconditum deleuisset. Perire igitur illi sua beneficia
senferunt, aliosque a beneficiis retraxerunt. Nam in
dolum pertusum beneficia mittit, qui praestatingra-
tis, tot vero in dolo Republicae rimae sunt, quot
obliuiofa, ingrata, maligna animae. Pythius, Atys fi-
lius, cum Xerxem exercitu, pecunia, obsequio deli-
nuisset, omnia beneficia euertit, cum peteret, vt ē
quinque filiis vnicum senectuti suae solatio recinere
posset, cum amisit: Xerxes enim exacerbat, secari
medium filium Pythii natu maximum, quem pa-
tris infelix amor desiderarat, continuo imperauit,
nec occultam esse voluit crudellem ingratitudinem,
nam vtrinque ad viam partes, cadaueris, vt per me-
dium exercitus transiret, exponi voluit, illo die vi-
ctum Xerxem iudico, quo tot populus, quos vix be-
neficiis deuinciret, ingratum animum tristi docu-
mento demonstrauit. Quis enim pro tali monstro
arma caperet? Quis non crederet, bene agi cum hu-
mano genere, si ē medio tam malignus animus tolle-
retur? Parum dixit Pindarus:

Πάσαι μὲν ἀνθρώποις, ἀνθρώποις δὲ θεοῖς.
Αντίκα κούδιν δόμιν γράτια, οβλιυῖοι σὺν τοῖς
μόρταλοις.

Parum, inquam, dixit: Noua, recens, vigens, viuens-
que dormit gratia, nec immemores modo sunt ho-
mines, sed nesciunt quidem gratiam. Querebatur
Fredericus Imperator beneficiis perfidos ficiuista est,
quia beneficia magna, ostendēda perfidia copia pre-
bent. Venenum igitur in se conuertit ingratum dum
alienat a se omnes. Huc ingrato, inquit Seneca, lib. 4.
de benef. qui beneficiorum fraudator est, & in hanc partem
procubuit animo, non magis dabit beneficium, quam decocto-
ri pecuniam credet, aut depositum committet ei, qui iam pluri-
bus abnegauit.

§. 6. Gratus igitur sit princeps, grata respublica,
sed ita largiatur, vt neminem sibi formidandum ef-
ficiat, cito, honorificeque donet, & firma, & specio-
sa. Qui vero accipiunt, debere se fiant non modo
gratiam, sed legitimum etiam vsum beneficii, vt ad
Reipublicae salutem, libertatemque illud conuer-
tant. Interim hoc sibi principes dictum existiment,
quod Seneca lib. de benef. monet. Non est autem quod
tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum. Nam
primum (vt dixi) nos illam augemus: deinde ne Deos quidem
immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi, negligē-
tesque eorum, deterrent. Vt tunc natura sua, & cuncta, inter-
tiam tollere que illa ipsos munerum suorum malos interpretes, iuuant. Hos
sequamur duces, quantum humana imbecillitas patitur: de-
mus beneficia, non saneremus. Dignus est decipi qui de recipien-
do cogit, cum daret. At male cessit. Et liberi, & coniuges
semper fefellerunt: tamen & educamus, & ducimus, adeoque
aduersus experimenta pertinaces sumus, vt bella victi, &
nausfragi maria repetamus. Quanto magis permanere in dan-
dis beneficiis decet: quia si quis non dat, quia non recipit, dedit vt
reciperet, bonamque ingratorum facit causam: quibus ira de-
mum turpe est non reddere, si & licet. Quam multi indigni luce
sunt? & tamen dies oritur. Quam multi, quod nati sunt, que-
runtur? tamen natura sobolem nouam gignit, ipsosque, qui non
fuisse mallerent, esse patitur. Hac & magni animi & boni propriū
est, non fructum beneficiorum sequi, sed ipsa, & post malos quo-
que bonum querere.

§. 1. SPECIEM liberalitatis, reuera auaritiā suo. Multi fa-
pricipi Machiauellus commendat cap. 16. mam vir-
Primo quidem non negat, fore optimum vt liberalis princeps
habeatur: at sane praestat eum esse, & haberi. Nili enim
vere liberalis sit, sed famam tantum aucupetur, in
magis se, ad Rempublicam mala coniciat: aut fron-
te duntaxat & verbis liberalis homines ducet, atque
ita odia incurrit, & ipse sua beneficia, differendo cor-
rumpet, aut modum non seruando, auferet bonis,
quod tribuat indignis.

§. 2. Deinde recte reprehendit eum, qui vt bene-
ficientiae nomen retineat, omnia profundit, quem
deinde necesse sit ad praedas, rapinasque conuerti,
quem facile publica euertent odia, cum omnibus e-
ripiat, quod paucis donet. Tertio, Melius esse, vt
parcus sit, ita enim omnes illi amicos fore, quibus ni-
hil ademerit. Quarto principum occupaturis ne-
cessariam esse liberalitatis opinionem. Denique, ex a-
lieno largum esse suadet. Atque iterum, si quis diceret
muleos exiisse Principes, qui suis exercitibus res magnas ges-
serunt, qui tamen illa beneficentia excelluerunt: dicendum est
principem, vel de suis, vel de aliorum bonis sumptus facere. Si
primum, parcus esse debet: si secundum, necesse est, vt nullam
partem liberalitatis praetermittat. Atqui principum in expeditio-
nem exercitus educanti (qui exercitus praeda & direptionibus, excites, non
tribuitis sint alendi) alienaque tractandi, necessaria est hac li-
beralitas, alioquin milites illum non sequerentur. Quod autem
non est tuum, nec tui populi, id liberalius conferri potest: vt a
Cyro, Casare, & Alexandro factum constat. Notum enim id,
quod de alienis bonis infumis, tibi existimationem adimit, imo
cumulationem reddit: sed a propriis opibus absumptis, tibi de-
trimentum venit. Atque nihil est quod magis seipsum confi-
ciat, quam liberalitas, qua inter viuendum facultatem viuendi
amittit, atque ad egestatem redigeris, aut ad tui contemptum:
vel si pauperiem iudicas vitandam, tunc ad rapinas te conuer-
tis, atque ad odium tibi conciliandum.

Improbum hoc est consilium, vt enim liberales
videantur, raptores & orbis terrarum praedones esse
iubet. Verum nec Cyro, nec Alexandro, nec Casari
opulentis latronibus res illa bene cessit, nec bene ce-
deret vlli principum. Caesar vndecies centena hominū
millia extra bella ciuilia concidit, & bellorum cau-
sas fere auaritiā habuit: omnia demum illa suis
vulneribus luit. Alexander breui male partorum v-
sura confictatus est, omnemque progeniem, vltioni
gentium violatarum impendit. Cyri insatiabilis cu-
piditas, in humano sanguine contabuit.

Hoc tamen principi suadeo, si iustum ac legitimū
bellum gerit, in duces, & milites se munificum exhi-
beat, nec modo praedam largiatur, sed vicos, castralla,
ciuitates, prouincias quali feuda, aut emphyteu-
sin in benemeritos cum nouo honoris titulo distri-
buat, hoc enim modo fidam semper, militum ac du-
cum manum, promptamque parabit, quod res illi
suas tueatur constantius, quam principis: verum ista
non tam ad liberalitatem pertinent, quam milita-
rem prudentiam, de qua libro decimo disputabo.

§. 3. Liberalitas igitur vera principi conuenit, est-
que maxime decora: quia gratiosissima virtus, in tā-
ta materia amplitudine, diuina penitus videtur. Est
vero in seruandis, erogandisque opibus moderata ratio, inter
auaritiā & prodigalitatis extrema medium tenens, in affe-
ctu benignitas, in effectu beneficentia nominatur,
Graeci aliquando ἐλευθεριότητα, aliquando ἀφιλία
appellant, vim tamen huius virtutis praecipue expri-
mit ἐλευθερία, sumptus n. omnes bene collocat libera-
litas, & quamuis ab ingratu excipiantur, non tamen
aliena turpitudine, liberalitatis dignitatem contami-
nat, quemadmodum nec contra solis decorem est,
quod in speluncas & cloacas radii fulgentes inci-
dant.

Duo sunt autem genera liberalitatis, vnum dandi
bene-

Profusio
cauenda.

De alieno
dare, vt ad
rapiendum
est libera-
lis, sed la-
tronis.

In bello iu-
sto dux sit
ex hostico
liberalis.

Liberalitas
medium re-
net.

Liberalita-
bene-

CAPVT IX.

Principem & Rempublicam oportere esse li-
beralem.